

JEFTA

Vacature in leiderschap (Richt. 10: 6 – 18)

Na Jaïrs overlijden

Merkwaardig snel kan het gaan. Nauwelijks is de richter Jaïr begraven, of Israël vervalt toch weer tot afgoderij. Waarschijnlijk sluimerde het in Jaïrs tijd. Want ineens worden de afgoden in ere hersteld en dat niet alleen in Gilead, in alle regio's van het beloofde land wenden de bewoners zich tot de afgoden.

De Bijbelauteur somt een hele reeks afgoden op. Hij noemt niet de namen van de goden, maar hij wijst naar de volken die Baäls en Astartes aanbidden: Arameërs (in Syrië), Sidoniërs, Moabieten, Ammonieten en Filistijnen; volken waarmee de Israëlieten in contact komen. Zij laten de verering van de Here God links liggen en passen zich aan de zeden en de gewoonten van die volken aan. Men vereert niet alle afgoden tegelijk; in elke streek aanbidden ze een Baäl en een Astarte, zoals dat in hun omgeving gangbaar is.

Met zijn opsomming benadrukt de auteur, hoe snel en algemeen de afgoderij na de dood van Jaïr in heel Israël om zich heen grijpt.

Gods straffende hand

De reactie van de Here laat niet op zich wachten. Zodra de afgoderij wordt hersteld, voelt men Gods straffende hand. De aandacht verschuift daarbij naar het land waar Jaïr en zijn zonen kort geleden optraden: naar Gilead

Dit stelt ons toch een beetje voor een raadsel. Het is niet aannemelijk, dat Jaïrs zonen direct van het toneel verdwijnen. De meesten zullen het droevige verval meegemaakt hebben en ze hebben zich er misschien tegen verzet. Of zijn ze er in hun dorp geleidelijk voor gezwicht om afgoderij voet en ruimte te geven? Als rijkeluiszoon maak je je immers niet populair, als je de hand probeert te houden aan de oude wetten van Mozes. Of probeerden ze het tij toch wel te keren?

In ieder geval voltrekt zich iets onvoorstelbaars in heel Israël en in Gilead: het gaat volledig fout. Vandaar dat de Here in woede ontbrandt en Zijn volk in de handen van vijandige volken overlevert. Het staat er heel scherp: de Here 'verkoopt' Zijn volk (vers 7).

Dit betekent tweeërlei: Hij veracht het volk en Hij vernedert hen. Ze zijn voor Hem nu niet méér waard dan om als slaaf te worden verkocht. Dit heeft gevolgen. Want nog in hetzelfde jaar dat de Here hen aan de vijand uitlevert, beginnen de Ammonieten Gilead verschrikkelijk te teisteren. De bevolking wordt verdrukt, vertrappt en verbrijzeld, lezen we. En dat achttien jaren lang!

De verdrukking blijft niet tot Gilead beperkt. De vijanden steken de Jordaan over en teisteren ook het westen van Israël. Zelfs de centrale bevolking, de kern van Israël, wordt getroffen: Juda, Benjamin en Efraïm. Mogelijk is daar nu ook geen richter aanwezig.

Deze benauwdheid zal na 1170 voor Christus, dus na Jaïrs tijd, hebben toegeslagen. Gilead komt zelfs extra in de knel. De Ammonieten willen - na achttien jaar onderdrukking - méér. Ze

willen Israël niet alleen bezetten, maar ook bezitten, althans een deel van Israëls gebied. Ze slaan hun ogen met name op Gilead, zo blijkt in hoofdstuk elf. Bij herhaling wordt er gezegd (10: 17-18 en 11: 4-5), dat de Ammonieten met oorlog dreigen terwijl ze Israël al jaren lang in de greep hebben. Er is nu dus meer aan de hand!

Gesprek tussen God en zijn volk

Na achttien jaren onderdrukking, roept Israël de Here (weer) om hulp. Dit blijft merkwaardig: nu pas! Maar ze roepen dan toch wel weer tot Hem, niet tot de afgoden!

Daarin ligt het antwoord van de Here. Hij hoort hun geroep, maar keert zich van hen af. Hij zegt geen zin meer te hebben Israël tegemoet te komen. Hij zegt het heel stellig: 'Ik ga u niet meer verlossen'. Zo bewerkt de Here een crisis in Israël, want Hij kan hun geroep niet zomaar aanvaarden. Het volk heeft al zo vaak om hulp geschreeuwd. Nu moet Israël bewijzen dat het zich echt zal bekeren. De priesters brengen dit antwoord over, zoals zij in contacten met God vaker zullen hebben bemiddeld.

De Here kaatst de vraag terug: 'ga de afgoden maar om hulp roepen!' Wel brengt Hij hen zijn vroegere bevrijdingen in gedachten: Hij bevrijdde hen uit Egypte, uit de greep van koning Sichon en Og, toen deze Israël op weg naar Kanaän dwarsboomden. Hij bevrijdde hen voorts van de Amorieten, Ammonieten, Sidoniërs (onder Jabin?), Filistijnen (zie Samgar), Amalek en Maon (bedoeld zal zijn Midian, nemen we aan met de Septuaginta). Het is een hele reeks bevrijdingen waarvoor de Here zich inzette!

Israël geeft daarop toe, dat God het recht heeft hen te straffen. Ze belijden dat ze hebben gezondigd en ze pleiten op Gods genade om hen toch nog een keer te redden. Het is een pleitrede uit zondebesef. Dat is opvallend. Eerder was het steeds emotioneel geschreeuw om hulp. Al lezend kun je je afvragen: menen ze het nu? Bekereren ze zich, hebben ze berouw en geloven ze in Hem? Dat blijkt werkelijk het geval. Ze belijden, dat ze met hun afgoderij zwaar gezondigd hebben en ze geven zich aan de Here over door te zeggen: 'doe met ons wat u wilt, want dat hebben we verdiend!'

Wanneer de Here opnieuw weigert te helpen, gaat Israël de diepte in. De Here heeft hen met zijn antwoord echt in een crisis gebracht. Het volk belooft alle beelden te verwijderen. Die waren dus nog aanwezig! Ze voegen nu in negatieve en positieve zin de daad bij het woord. De afgoden worden verwijderd en ze gaan de Here vereren overeenkomstig zijn gebod!

Gods barmhartigheid en Gileads intentie

De Here laat zich vermurwen, nadat (niet: *omdat*) Israël zich oprecht voor dit moment met woord en daad bekeert. Terecht tekent iemand hierbij aan: 'jammer, dat de bekering zo kortstondig was'.

Helder wordt in het gesprek van God met zijn volk weergegeven, hoezeer de Here geraakt is door Israëls oprechte schuldbelijdenis. Hij 'houdt het niet langer uit' om zich tegen Israël te keren, staat er (vers 16). Het is haast mensvormig van God gezegd: Israëls leed kan Hij niet langer verdragen, zo sterk is zijn liefde voor het volk. Het herinnert aan Gods ontferming in de tijd van Egypte toen Israël een slavenvolk was. Ook toen trof het leed van Israël Gods hart diep. Begrijpelijk is het, dat de Bijbel vaak herinnert aan de bevrijding uit Egypte.

Dit laat geen misverstand over de *grond* voor Israëls verlossing bestaan. De reden ligt puur in Gods liefde en Zijn keus voor het volk en niet in Israëls bekering!

Gaat de Here meteen tot een hulpactie over? Nee, Hij beweegt Israël om 'de hand aan de ploeg te slaan', zogezegd. Gileads leiders nemen daarin het voortouw.

Dat moet ook wel, want Ammons leger slaat zijn kamp op in Gilead om het te veroveren. De Israëlieten stellen zich daartegenover op onder leiding van de oudsten van Gilead, en wel bij het Over-Jordaanse Mizpa (betekent: 'hoogte') blijkens vers 17.

De leiders staan wel voor een nijpend probleem. Ze vragen zich af: wie neemt de leiding op zich? Gezien de opstelling van de vijand is er haast geboden.

Kennelijk werpt niemand zich op als leider. Ze raadplegen ook de Here niet. Wel hebben ze concreet iemand in gedachten. Dit brengt hen in verlegenheid. Aarzelend opperen ze Jefta te vragen. Daar blijken ze het dan toch over eens te zijn, want met die conclusie eindigt het beraad (11: 5). Jefta komt dan werkelijk in beeld, ook bij de Bijbelschrijver (11: 1-3).

Richter Jefta (Richt. 11: 1 – 12: 7)

Terugroepactie (Richt. 11: 1 – 11)

Wie en wat is Jefta? Geen wonder, dat de leiders van Gilead hem in beeld hebben. Hij is één van hen en komt ook nog eens uit een respectabele familie. Alleen, hij woont niet in hun midden. Overigens, de naam Gilead slaat zowel op het gebied in het Over-Jordaanse als op de persoon die het gebied voor Israël onder Mozes' leiding veroverde en zijn zoon ook met de naam Gilead sierde.

Jefta is een zoon van deze laatste Gilead en zoon van een prostituée. Na zijn geboorte krijgt Gileads wettige vrouw ook zonen. Wanneer deze zonen volwassen zijn, besluiten ze Jefta te verstoten: ze moeten hem niet, ook al heeft vader Gilead hem als zijn wettige, oudste zoon erkent. Het doet ons denken aan de geschiedenis van Jozef en zijn broers.

Want waarom verstoten ze Jefta? Dat is een merkwaardige geschiedenis. Ze willen niet, dat Jefta in de erfenis van vader Gilead deelt. Het ligt in de lijn der verwachting, dat Jefta als oudste zoon een dubbel deel zal erven. Dat zit hen kennelijk dwars. Ze gunnen hem niets. Er is dus jaloezheid in het spel! Hoe vaak gebeurt het niet, dat er een vete ontstaat over een erfenis en dat erfeniskwesties zelfs op pijnlijke breuken in families uitlopen?

Van zijn kant berust Jefta in de jaloezie van zijn halfbroers, die hem blijven aankijken op zijn toch wat uitzonderlijke afkomst. Je vraagt je daarbij af, of de halfbroers van Jezus (zie Marc. 6: 1-6) Jezus ook hebben aangekeken op de uitzonderlijke zwangerschap van Maria. Immers, Jozef schrikt ervan en wil met Maria breken, haar loslaten. De Here verhoedt dat, maar het wordt allen bekend. Zou Jezus mede daarom gezegd hebben, dat een profeet niet geëerd is in zijn vaderstad en ook niet in zijn huis en familie?

De halfbroers van Jefta verstoten Jefta werkelijk en ze houden in de gaten wat er daarna met hem gebeurt. Zo weten ze, dat hij na te zijn weggevlucht een befaamd en geducht krijgsman is geworden. Ook weten ze, dat Jefta zijn toevlucht in Syrië, in de streek Tob, heeft gevonden. Dat is voor Gileads familie geen onbekende omgeving. Gileads vader Machir (Jefta's opa!) is de zoon van Asriël (Jefta's overgrootvader). En de moeder van Machir (Jefta's overoma) is niet de vrouw van Asriël, zij is een Syrische bijvrouw. In de afkomst van Gilead zit dus nogal wat 'scheef', zagezegd (1 Kron. 7: 14)!

Het is daarom merkwaardig, dat Jefta's halfbroers hem niet slechts scheef aankijken, maar hem verstoten. Of willen ze zich zo van familie-escapades distantieren? Het zal hen vooral om het bezit van vader Gileads, hun erfenis, te doen zijn geweest!

Het onrecht dat ze Jefta hebben aangedaan door hem een fors erfdeel te ontzeggen, brengt hen in verlegenheid nu ze op Jefta een beroep willen doen. Niet hun ruzie, wel hun appel op Jefta is te begrijpen.

Want Jefta heeft zich als een bekwaam krijgsman ontwikkeld. Overigens viel dit ook al 'niet ver van de stam'. Gilead was evenals Jefta's opa Machir een krijgshaftig heerschap. Met name Gilead bezorgde de verovering van de oude streek Gilead aan de stam Manasse. Dit landbezit had het dus aan Jefta's vader te danken! (Joz. 17: 1-2). Vandaar, dat Jefta uit een voorname familie afkomstig is. Op de achtergrond van dit verhaal blijft de vraag om de erfenis hangen.

Niet als familiekwestie, het gaat om Israëls erfbezit. Ammon betwist Israël een deel van het land dat God zijn volk had toegewezen.

De halfbroers van Jefta stappen over hun schaduw heen, zoals je van echte Israëlieten mag verwachten. Ze gaan Jefta werkelijk te hulp roepen. Ze doen dat op een royale manier. Er gloort zodoende onder de Gileadieten weer hoop op een eerlijke omgang met elkaar!

Een goed gesprek

De oudsten van Gilead sturen een afvaardiging naar Jefta in Syrië. In de ontmoeting ontspint zich van beide kanten een eerlijk gesprek.

Op de vraag van Gileads leiders aan Jefta, of hij hen wil helpen de Ammonieten te verjagen, verwijt hij hen, dat ze hem benaderen nu zij in nood zitten. Voorheen haatten ze hem en verstootten ze hem uit de familie. Opvallend is, dat even hiervoor het antwoord van de Here hetzelfde klinkt als Jefta's antwoord: nu jullie in nood tot Mij roepen, moet je maar naar de door jullie vereerde afgoden gaan! Zo van: 'waarom komen jullie nu bij mij, red jezelf maar'. Uit Jefta's eerlijke antwoord is op te maken, dat behalve zijn halfbroers ook de oudsten van Gilead blaam treft voor het verstoten van Jefta als een 'outcast'. Mogelijk bevinden zich trouwens halfbroers van Jefta in de delegatie. In ieder geval gaat het hart tegen hart.

Overduidelijk en oprecht is hun weerwoord: 'laat het zo zijn, dat we schuld hebben, we zijn wel bij je terug'. Hun verzoek is ook fair: 'als je met ons meegaat' maken we jou tot hoofd van Gilead'. Bij aankomst waren de oudsten wat terughoudender met hun verzoek. Ze vroegen Jefta toen slechts 'aanvoerder' te willen zijn. In de herhaalde vraag zijn ze royaler. Ze bieden hem de leiding over heel Gilead aan; derhalve het gezag over alle inwoners.

Deze toezegging herhaalt Jefta, als wil hij zeggen: 'heb ik jullie goed gehoord?' Dit bevestigen allen en ze leggen er zelfs de eed op af.

Dit trekt Jefta over de streep. Helder is daardoor, dat - hoe zwaar hij ook is vernederd - Jefta niet zelf zijn promotie, zijn verhoging, zoekt. Hij reageert ook niet koppig, noch wraakzuchtig. Jefta laat de toezegging opnieuw vastleggen wanneer hij met de oudsten in Gilead (na jaren) terug is. Ten overstaan van de bevolking verklaren de oudsten en het volk bij de tempel te Mizpa ronduit, dat Jefta hun hoofd ('rosj') zal zijn na de (succesvolle?) strijd. Op geestelijke, vrome wijze rekent Jefta telkens met de Here, alvorens de leiding op zich te nemen.

Mogelijk denken de Gileadieten aan een koning en is er iets van dien aard uit het West-Jordaanland naar Noord-Gilead overgewaaid: het idee van een centrale leider. Zo immers werd het koningschap aan Gideon en Abimelech 'aangeboden'. Kennelijk denkt men dat een centrale leider, een koning, goede bescherming biedt tegen buitenlandse vijanden en hen kan vrijwaren van externe ellende.

Ze denken niet aan de interne 'rust': vrijwaring van afgoderij en ongerechtigheid! Juist daarin lag de reden dat Mozes over een koning sprak (Deut. 17). Want de Here had een koning voor Israël op het oog om het volk te doen leven naar Zijn wet, zodat het een welvarend leven zou krijgen. In ieder geval heeft niet Jefta zelf een koningschap in gedachten.

Wanneer hij de leiding op zich neemt, komt hij opnieuw als een vroom man tevoorschijn. Ook al heeft hij na zijn vlucht voor zijn carrière en onderhoud 'lichtzinnige' mannen (11: 3), of liever: avonturiers, (zo de NBV, letterlijk staat er: 'lege' mensen, leeglopers) om zich heen verzameld (zoals Abimelech en David later), toch is hij beslist niet te typeren als een ruwe roverhoofdman.

Hij laat een- en andermaal nadrukkelijk voor het aangezicht van de Here vastleggen, dat hij na de strijd tegen de Ammonieten 'hoofd' van Gilead zal zijn. Hij wordt ook niet door wraakzucht gedreven, net zo min als Jozef daar vroeger blijk van gaf! Op een vrome en wijze manier gaat Jefta vervolgens ook aan het werk.

Jefta: een rechtvaardige oorlog (Richt. 11: 12 – 33)

Kenmerkend is de inzet van Jefta. Hij blijkt geen vechtjas te zijn die door vechtlust gedreven wordt. Want hij begint niet met een inspectie van de manschappen om zo te weten hoe sterk Gileads troepen zijn. Evenmin gaat hij meteen op de vijand af om slag te leveren. Hij brengt in praktijk wat Mozes Israël heeft geleerd: ga niet vijandig op broedervolken af (Deut. 2).

Ammon is een broedervolk. Mozes heeft Israël geleerd hen te ontzien. Toen in de woestijn bij navraag bleek, dat Israël geen toestemming kreeg om door Edom, Ammon en Moab te gaan, besloot Mozes het volk met een wijde boog om die landen heen te laten trekken in de richting van de Jordaan en Kanaän. Het is ook geen tactische zet van Jefta om strijd te voorkomen, zoals Goslinga wil, maar Jefta geeft er blijk van Mozes' onderricht te erkennen en toe te passen.

Jefta stelt een delegatie samen om met Ammons koning te overleggen en hem te vragen, wat hij wil en waarom hij tegen Gilead optrekt (terwijl ze Gilead al zijn binnengevallen!). De koning geeft Jefta's mannen uitgebreid antwoord en haalt de geschiedenis van 300 jaar geleden uit zijn koker. Daaruit blijkt wat Ammon na zijn onderdrukking van Israël werkelijk drijft.

Ammon verwijt Jefta (en Israël), dat Israël hem na de uittocht uit Egypte ten onrechte land heeft afgenomen, het land tussen de rivieren Arnon en Jabbok. De koning voegt er de eis aan toe: geeft mij alles terug, doelend op de steden in dit gebied. De koning aast dus op Gilead (vers 13 en 23). Jefta wordt hier niet met een familiekwestie, maar wel met een erfeniskwestie geconfronteerd. Immers, de Here had ook dit gebied beloofd aan Abraham, Isaäk en Jacob als een altoosdurende erfenis en Hij had het door Mozes aan Gad en Manasse als erfelijk bezit toegewezen.

Met de Ammonitische eis komen de mannen terug. Inzicht-gevend is de reactie van Jefta. Hij bewijst opnieuw een vrome richter te zijn die de heilsgeschiedenis kent en hij incasseert de beschuldiging op een waardige manier.

De delegatie moet met een apologetische boodschap terug naar de koning van Ammon en hem duidelijk maken:

1: Het was Israël verboden gebied van broedervolken in bezit te nemen; daarom trok het om Edom, Moab en Ammon heen, toen deze volken Israël de toegang weigerden, ondanks dat het volk hen destijds vanuit Kades daartoe vriendelijk om verlof had gevraagd.

2: Koning Sichon van Hesbon had het gebied tussen de beide rivieren in bezit genomen, zodat het geen eigendom van Ammon, maar van de Amorieten was! Bovendien heeft de koning van Moab, Balak namelijk, erkend dat Israël Sichons gebied wettig had verkregen. Daar had zelfs Balak zich niet tegen verzet. Dit brengt Jefta tot de vraag aan de koning: waarom heeft Ammon dit gebied toen dan niet geclaimd, als het eerder land van Ammon was?

3: Voorts geldt in een rechtvaardige of heilige oorlog, dat goden de grenzen bepalen. Zo deed de god Kamos dat voor de Moabieten. Daarmee erkent Jefta de Moabitische godheid niet. Wel gaat hij uit van internationaal gevestigde rechten op de landsgrenzen, en wel als door de eigen goden van het betreffende land bepaald.

Ten slotte trekt Jefta uit deze geschiedenissen een dubbele conclusie: Ammon heeft geen enkel recht van spreken voor zijn eis en Israël heeft Ammon geen enkel onrecht aangedaan. Daarmee vervalt de bewering, als zou Ammon terecht de wapens tegen Israël opnemen en hen het gewraakte gebied betwisten.

Tegelijk toont Jefta dat het hem in dit geschil om veel meer gaat dan een strijd om de eer van voorvader Gilead die het veroverde. Hij zet de Ammonitische claim in een breed perspectief, en wel dat van het blijvende bezit van wat God Israël als erfenis beloofde. Het draait hier dus vooral om de beveiliging en bescherming van wat God Israël erfelijk had toegezegd.

Dit gebied is vandaag overigens een deel van wat nu Jordanië heet. Het land dat ten tijde van Jefta aan Israël toebehoorde, was veel geringer dan wat God eeuwen tevoren aan Abraham had beloofd (zie Deut. 1: 7-8). Voor alles is hier te bedenken dat het bezit van wat God beloofde staat en valt met de verering van God door Israël.

Strijd onafwendbaar

Ondanks dat Jefta op goede gronden strijd en onheil probeert te voorkomen, blijkt Ammons koning niet voor rede vatbaar te zijn. Zelfs niet na Jefta's beroep op de God van Israël. Ammon zet de overval werkelijk door (vers 28).

Eenzijds komt Jefta's intentie in het contact met Ammon tevoorschijn, namelijk om een geschil en onvrede uit te praten, anderzijds toont het de kwaadaardigheid van Ammon.

Leerzaam is vers 29. Op het moment dat de strijd onafwendbaar blijkt, grijpt de Geest van God Jefta aan. Hij bevestigt daarmee de geestelijke houding, die Jefta bezielt. Het bewijst tegelijk, dat God de strijd van Jefta tegen deze vijanden rechtvaardigt. Dan(!) pas trekt Jefta door heel Gilead en Manasse om zijn troepen in Mizpa te verzamelen voor de strijd.

Praten helpt kennelijk niet altijd, althans hier niet! En pas op het moment dat de aanval komt, grijpt de Here in. Daaruit kun je leren: de Here verlaat Zijn kinderen niet. Maar zodra de aanvechtingen jou overvallen en verleidingen je dreigen mee te sleuren, steunt Hij Zijn volk om de eeuwige erfenis niet uit het oog te verliezen, dat is: het leven met God in Zijn Koninkrijk. Dáártoe heeft Jezus ons immers zijn Geest verworven! Want Hij staat voor wat Hij belooft en Hij helpt ons door Zijn Geest om de vervulling daarvan te bereiken!

Bijzonder is hier ook, dat Jefta's roeping als richter vanuit het volk en niet rechtstreeks vanuit de Here tot stand komt. Jefta wordt ertoe geroepen door het contract met Gileads leiders en het volk! Wel is hem deze opdracht een- en andermaal voor Gods aangezicht bevestigd.

Voordat Jefta slag levert, doet hij de Here een gelofte. Daarmee geeft hij aan te beseffen, dat hij in naam van de Here de strijd aanbindt en een rechtvaardige oorlog tegen Gods vijanden aangaat. Hij belooft God om – wie hem uit zijn huis als eerste bij terugkeer tegemoet komt – deze persoon aan de Here te zullen wijden en als brandoffer te offeren. Dit, wanneer de Here hem de vijand volledig in handen zal geven en hem doet zegevieren.

Jefta denkt werkelijk aan een persoon (een knecht?), ook al wordt het soms ten onrechte door 'wat' (niet door 'wie') vertaald.

Daarna ontbrandt er een hevige strijd in de velden van Gilead. Het resultaat daarvan is, dat Jefta de vijand niet slechts verslaat, maar hem achtervolgt en verjaagt tot ver in het oostelijke woestijngebied. Hij verovert daarbij twintig steden van de Ammonieten en brengt hen dus een

zware nederlaag toe. De Ammonieten moeten geheel voor Israël bukken, zodat de politieke rust hersteld is en de twist om het land als Israëls erfelijk bezit is beslecht!

Jefta thuis: de gelofte

Wanneer Jefta na de strijd terugkeert en dichtbij huis komt, ziet hij een feestvierende menigte op zich af komen. Voorop gaat zijn dochter, vergezeld van meisjes die de tamboerijn bespelen en haar in reidansen volgen. Uitbundig roemen zij de geslaagde operatie.

Jefta weet dat hij zijn gelofte niet kan terugnemen en zit klem. Van verdriet schreeuwt hij het uit, scheurt zijn kleren als rouwbetoon en roept zijn dochter toe, dat ze hem vanwege zijn gelofte in het ongeluk stort.

Bijzonder is haar antwoord. Ze vindt dat haar vader die gelofte moet voltrekken, omdat hij het de Here heeft beloofd en omdat de Here hem volledig heeft doen slagen in de wraak op de vijanden. Een gelovige reactie dus. Bovendien stelt ze zich beschikbaar en dat zonder enige terughouding!

Wel doet ze een dringend verzoek: 'geef me twee maanden om met mijn vriendinnen in het gebergte (dus in afzondering) mijn maagdom te bewenen'. Dit staat haar vader haar toe. Twee maanden later komt ze terug voor het voltrekken van de gelofte door haar vader.

Wat is er vervolgens gebeurd? Vele verklaarders menen, dat Jefta haar letterlijk als brandoffer heeft geofferd en op het altaar te Mizpa heeft verbrand. Want, zo is de redenering, de tekst is niet geheel duidelijk over de manier waarop Jefta de gelofte voldoet, maar vers 39 ('hij voltrok aan haar de gelofte') lijkt dit wel aan te duiden. Dit was immers wat hij de Here had toegezegd. In vers 31 staat: 'wie het eerst uit mijn huis mij bij mijn behouden terugkeer tegemoet komt, zal ik de Here wijden en ten brandoffer brengen'. En een brandoffer moet in zijn geheel worden verbrand als een totale toewijding aan de Here.

Letterlijk geofferd?

Het is om een aantal redenen onwaarschijnlijk, dat Jefta zijn gelofte ingelost heeft door zijn dochter op het altaar te leggen.

Immers, hij doet zijn gelofte direct nadat de Geest over hem kwam en een mensenoffer is de Here een gruwel. Dit botst met elkaar! Bovendien vertoont Jefta telkens vroom gedrag. Hij kent de wet van Mozes en brengt deze in praktijk ten aanzien van de Ammonieten. Hij onderhandelt een- en andermaal om gevechten te voorkomen. Hij laat de leiders en het volk van Gilead voor het aangezicht van de Here de door hen gedane belofte uitspreken. Zelf rekent hij dus geheel en al met de Here. Waarschijnlijk deed hij zijn gelofte impulsief, ondoordacht uit dankbaarheid voor zowel de positie die de Here hem bezorgde, alsook de zege die de Here hem toezegt.

Bovendien kan zijn enige dochter worden gelost en zijn gelofte ingelost door haar aan de Here af te staan (vgl. Num. 18: 15), zoals Samuel even later wordt afgestaan, opgeofferd.

Daarbij komt, dat ze niet haar *leven* gaat betreuren, maar haar *maagdom*. Dit betekent, dat Jefta haar als vader niet kan uithuwelijken en geen nakomelingen meer kan verwachten. Dit was smartelijk voor hem. Te meer, omdat hij eerder moest ondervinden hoe er een struikelblok voor hem werd opgeworpen over zijn vaders erfenis. Daarin lag de reden voor zijn verstoting en vlucht!

Een volgende tegenwerping ligt in het feit, dat het volk en de leiders van Gilead scherp zouden hebben geprotesteerd tegen verbranding van zijn dochter. Zij hebben zich bekeerd en zijn blij

met de zege die God Jefta deed behalen. Daar past het niet bij om wel een notoire gruweldaad te accepteren.

Ten slotte, de gewoonte ontstond dat Israëlitische meisjes jaarlijks de *maagdom* van Jefta's dochter bezingen, zoals de vriendinnen deden. Deze gewoonte is er niet op gericht haar *leven* te bewenen of te beklagen. Dit spoort met de waardering die Samuel en de Hebrëënbrieff over Jefta uitspreken (1 Sam. 12: 11 en Hebr. 11: 32). Wel zet Jefta's gelofte een zware domper op zijn geslaagde optreden.

Weer burgeroorlog? (Richt. 12: 1 – 7)

Kort na Jefta's terugkeer roept Efraïm zijn manschappen op om zich tegen Jefta te keren. Daar geven ze gehoor aan. Gezamenlijk steken ze bij Zafon de Jordaan over en vallen Gilead binnen. Een delegatie gaat naar Jefta in Mizpa en overlaadt hem met verwijten. Ze beschuldigen hem, dat hij zonder Efraïm in te schakelen tegen de Ammonieten is opgetrokken. Dreigend voegen ze eraan toe, dat ze zijn huis boven zijn hoofd (dus wanneer hij in huis is) in brand zullen steken! Merkwaaardig kalm reageert Jefta ook nu, terwijl hij amper tijd krijgt er rustig op in te gaan. Want Efraïm is Gilead werkelijk al binnengevallen!

Jefta licht de Efraïmieten toe, hoe Gilead een twist met Ammon had en zegt voorts, dat hij hen wel degelijk heeft opgeroepen, maar dat zij toen niet kwamen opdagen. Jefta geeft daarmee voorzichtig aan, dat hij op hen heeft gewacht: 'u hebt mij niet uit de macht van de Ammonieten gered'! Tot slot verklaart hij, dat de Here de Ammonieten in zijn macht gaf. Deze verklaring is veelzeggend en moet Efraïm tot bezinning brengen. Echter, zelfs onder broeders helpt praten helaas niet altijd!

De Efraïmieten blijven kwaad. Dan verzamelt Jefta haastig zijn manschappen weer en bestrijdt hij hen. Daarop delven de trotse Efraïmieten het onderspit. Ze slaan op de vlucht en terug bij de Jordaan eisen de Gileadieten van de vluchtenden bij hun oversteek van de rivier bewijs dat ze geen Efraïmieten zijn. Ze moeten sibboleth zeggen (dit betekent: 'stroom'). De tongval van de Efraïmieten is niet op de 'sj'-uitspraak berekend. Ze zeggen: sibboleth (met scherpe 's'). Iedere Efraïmiet die zo wordt ontmaskerd, wordt gedood bij de doorwaadbare plaatsen van de Jordaan. De broederstrijd kost de Efraïmieten in totaal 42.000 slachtoffers! Hun twist komt hen dus duur te staan.

Was hun verwijt terecht? Zeker niet, het was volslagen onterecht; zelfs als ze niet opgeroepen zouden zijn, wat – gelet op Jefta's antwoord – wel het geval was, al vermeldt hoofdstuk 11 het niet. Ze hadden zelf moeten toesnellen om hun broeders te helpen. Onthullend is, wat Jefta zegt over een onderlinge uitspraak van de Efraïmieten, die hem kennelijk ter ore was gekomen (vers 4) in de voorbereiding van hun aanslag op Gilead. De Efraïmieten beweerden namelijk, dat Gilead moest worden opgedeeld, en wel tussen Efraïm en Manasse.

De vertaling van vers vier is overigens wat onzeker. Daarin wordt een oud Hebreeuws woord gebruikt voor 'verdeling', dat de vertalers waarschijnlijk niet meer kenden. We houden ons aan de tekst en uitleg van Holwerda, daar dit, zoals aangegeven, de bedoeling van dit vers goed weergeeft.

Voorts is Jefta's aarzeling om zowel een broedervolk als één van Israëls stammen te bestrijden, te begrijpen. Mozes leert immers duidelijk, dat alle stammen zich aan hun grenzen moeten

houden en niet mogen ingrijpen op het hen door God toegewezen erfdeel (Deut. 18: 15). Dit geldt vriend en vijand!

Van niet minder gewicht is hier, dat Efraïm een onrechtmatige oorlog tegen een broederstam begint. Daarmee maakt Efraïm zich schuldig aan het overtreden van het zesde gebod: 'gij zult niet doodslaan'. Als broeders probeer je geschillen toch uit te praten en conflicten of vetes te voorkomen? De Efraïmieten vallen nu in hun eigen zwaard, bij wijze van spreken.

Telkens toont Jefta hoezeer hij staat voor wat God Israël als erfelijk bezit had toebedeeld. Zijn roeping was om erfeniskwesties te overwinnen en externe en interne landsgrenzen te laten respecteren zoals God deze had bepaald.

Jefta's betekenis

Na zes jaar overlijdt Jefta. Slechts kort is hij richter in Gilead. Waar hij wordt begraven, wordt niet gezegd, terwijl dit van andere richters vaak exact wordt aangegeven. Van Jefta lezen we alleen dat hij in één van de steden van Gilead begraven ligt. Kennelijk was het in de tijd van de Bijbelschrijver niet meer bekend waar zijn graf lag. Zou Jefta toch spoedig zijn vergeten in Israël? Misschien omdat hij korte tijd optrad, of omdat dit in het Over-Jordaanse plaatsvond? Ondanks zijn korte optreden is hij belangrijk voor Gods koninkrijk! Zoals hij zelf zegt, heeft hij zijn leven in het Over-Jordaanse op het spel gezet in de strijd met de Ammonieten. Daardoor heeft hij in zijn tijd Gilead als erfdeel van Israël veilig gesteld.

Overigens zal de strijd tegen Gods vijand later door Jezus worden beslecht. Hij zal bewerken dat de Geest duurzaam aan Gods volk kan worden gegeven, zodat ieder die gelooft verzekerd kan blijven van een veilig leven in Gods Koninkrijk. Zeker twee van Jezus' halfbroers hebben dat meegemaakt en gedeeld. Want door het werk van Gods Geest hebben we van Jacobus en Judas in het Nieuwe Testament een waardevolle brief meegekregen.

Jefta's optreden brengt niet met zich mee, dat Israël vandaag nog een erfelijk recht op het beloofde land kan laten gelden, zoals op het Over-Jordaanse. Dit landbezit staat en valt immers met een waarachtig geloof in God als Schepper en met de erkenning of belijdenis van Jezus als Verlosser.

Magdel le Roux concludeert in haar commentaar, dat niet Jefta maar zijn dochter vergeleken kan worden met Jezus. Zij zou een beeld van Jezus zijn, doordat zij zichzelf onzelfzuchtig als brandoffer opofferde, terwijl 'al die stoere mannen geen parallel met Jezus zouden vertonen'. Zoals zij jaarlijks wordt beweend, zo zou Jezus' sterven jaarlijks worden herdacht. Zij zou op de dood van Jezus geanticipeerd hebben.¹

Dit lijkt mij een bizarre uitleg. Alleen al het feit, dat Jefta's dochter letterlijk geofferd zou zijn – en daar gaat Le Roux van uit - betwijfel ik zeer. Ook komt het mij voor, dat de Heilige Geest de richter Jefta tekent als een voorafschaduwung van de Messias, en wel vanwege de vrede die hij bewerkte en de vijandschap tegen Israël die hij beslechtte. Bovendien tracht hij geschillen uit te praten, zoals Jezus op twaalfjarige leeftijd met tegenstanders in gesprek gaat om geschillen te voorkomen en tegenstanders op het goede pad te brengen. Terwijl Jefta door zijn familie werd vernederd, werd hij door God verhoogd ter wille van Israël. Tot slot komt bij Jefta naar voren, dat Gods Geest in het Oude Testament slechts incidenteel speciale gaven schenkt om in die tijd Gods Koninkrijk te helpen bevorderen. Daarvoor was Jefta een middel in Gods hand.

---

¹ Le Roux, *Richteren*, p. 260 v.